

УДК 323 (571+470+477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-18-4>

Олександр Алексійченко
ORCID: 0000-0002-2325-1289

ВІЙНИ РФ В ГРУЗІЇ ТА УКРАЇНІ ТА ЇХ НАСЛІДКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ

У статті, предметом якої є війни Росії в Грузії у 2008 р. і в Україні (з 2014 року), автор аргументовано доводить, що згідно з нормами міжнародного права дії Росії проти суверенних держав мають бути віднесені до категорії агресії. Отже, агресивна політика Росії є результатом її повернення на авторитарний шлях розвитку й імперську політику минулого. Особливу увагу слід приділити політиці Росії в галузі управління конфліктами низької інтенсивності на пострадянському просторі, де вона бере участь і як конфліктуюча сторона, і як посередник. Унаслідок військової агресії Росії проти Грузії та України Кремль фактично окупував території Південної Осетії, Абхазії, Криму й частину Донецької та Луганської областей. Асиметрія потенціалів між Росією, з одного боку, та Грузією та Україною, з іншого, не дає змогу останнім самостійно протистояти російській агресії та окупації. Тому дипломатична, юридична, економічна й військова підтримка Грузії та України з боку міжнародного співтовариства щодо дотримання норм міжнародного права, принципів суверенітету, територіальної цілісності та права на самооборону є дуже важливою та необхідною.

Ключові слова: російська збройна агресія, пострадянський простір, окупація, анексія, санкції, міжнародне співтовариство.

Вступ. Актуальність і практична значимість теми впливу новітніх російських війн проти Грузії та України на міжнародну систему в глобальному й регіональному вимірах не викликає сумнівів, оскільки наразі все більше уваги світової спільноти привертають країни пострадянського простору. Це підтверджується й тією обставиною, що путінська Росія прагне відновити свій контроль над пострадянськими державами під претекстом повернення світового співтовариства до такого звичного для російського істеблїшменту протистояння з колективним Заходом доби Холодної війни.

Тема утримання країн пострадянського простору в геополітичному полі російського впливу досить докладно висвітлена українськими [1–8] і зарубіжними дослідниками [1; 9–10], однак загроза російського постімперського реваншу змушує щораз ретельніше аналізувати причини й наслідки російської збройної агресії проти Грузії і України задля вироблення протидії експансіоністському зовнішньополітичному курсу Кремля.

Російсько-грузинська війна 2008 року: причини й наслідки. Отже, у ніч на 8 серпня 2008 р. офіційний Тбілісі розпочав військову операцію з «наведення конституційного ладу» в бунтівному Цхінвальському регіоні, більш знаному у світі як Південна Осетія. У відповідь на це війська північної сусідки Грузії – Російської Федерації – розпочали контроперацію з «примушування Грузії до миру» під приводом захисту співвітчизників – військових російського миротворчого батальйону, дислокованого в зоні грузинсько-осетинського конфлікту з 1992 р., а також осетинців, що отримали російське громадянство (їх чисельність, за неофіційними даними, становить понад 90 % населення Цхінвальського регіону). Якими є причини грузинсько-осетинського протистояння і чому на територію незалежної Грузії, суверенітет і кордони якої 1991 р. Росія визнала, увійшли її війська? Відповісти на ці питання слід хоча б тому, що

на прикладі Цхінвальського регіону офіційний Кремль вивчає реакцію світової спільноти на спроби Росії повернути свій колишній вплив у світі, відродження якого розпочато з невеликої переможної війни в маленькій Грузії.

Причини грузинсько-осетинського протистояння, втім, як і походження більшості між-етнічних конфліктів на пострадянському просторі, слід шукати не в площині міжнаціональної ворожнечі двох народів, а передусім у тому історичному періоді, коли російський більшовизм – імперський спадкоємець російського царизму – вогнем і мечем накидав народам колишніх національних окраїн Російської імперії (усупереч їх бажанню) радянську форму влади, під якою приховувалася диктатура більшовицької партії. Діючи за принципом «поділяй і володарюй!», цілісні в минулому етноси розподілялися між кількома національно-державними формуваннями. Така доля спіткала й осетин – північнокавказький народ, що волею історичних обставин ще від часу монгольської навали в першій половині XIII ст. був поділений на три субетноси: дигорців, іронців і кударців. Витіснені з історичних місць свого розселення на південь від р. Дон, осетинці опинилися на території сучасних Кабардино-Балкарської та Північно-Осетинської республік Російської Федерації і Цхінвальського регіону Грузії. Дигорці потрапили під вплив кабардинців, іронці сформували сучасну Північну Осетію, а кударці, що переселилися на південні схили Головного Кавказького хребта, стали кріпаками грузинських князів Еріставі і Мачабелі (прізвище останніх покладене в основу грузинської назви території, заселеної переважно осетинами, – Самачабло, що перекладається як «земля Мачабелі»).

Топонім «Південна Осетія» для означення гірських районів грузинських історико-географічних областей Картлі, Рачі й Імереті вперше використала на початку XIX ст. окупаційна військова адміністрація Російської імперії, сформована в Східній Грузії після анулювання 1801 р. Росією Георгіївського трактату 1783 р., що передбачав російський протекторат над східною частиною Грузії. Після утворення на цій території у 1843 р. Тифліської губернії, до складу якої увійшла й грузинська історична область Шіда-Картлі, російська влада створила Осетинський округ, який, щоправда, у 1859 р. був ліквідований і приєднаний до Горійського повіту Грузії.

Після жовтневого (1917 р.) більшовицького перевороту в Росії контроль над територією сучасної Південної Осетії встановила Грузинська демократична республіка. У 1918–1920 рр. у Південній Осетії спалахнуло три інспіровані більшовиками антиурядові повстання, метою яких було встановлення радянської влади і приєднання регіону до РСФРР. Своєрідним сигналом до останнього з повстань стало рішення Кавказького крайкому РКП(б) від 23 березня 1920 р. проголосити радянську владу в Південній Осетії та утворити Південно-осетинський революційний комітет (ревком). Для організації повстання ревком отримав від Кремля 100 тис. рублів.

6 травня 1920 р. Південно-осетинський ревком прийняв рішення проголосити радянську владу в Рокському районі, перекрити ущелину, оборонятися від «ворогів трудящого народу» й приєднатися до РСФРР, «про що сповістити Москву і демократичну Грузію».

Легітимна влада демократичної Грузії, що відрядила в бунтівний регіон свої війська, 17 травня отримала від російського наркома закордонних справ Г. Чичеріна ноту такого змісту: «До Південної Осетії, де проголошено Радянську Республіку, направлені для знищення такої влади грузинські війська. Ми наполягаємо, якщо це достовірно, відкликати свої війська з Осетії, позаяк вважаємо, що Осетія повинна мати у себе ту владу, яку вона хоче». У відповідь на це уряд Грузинської держави висловився в тому дусі, що в Грузії немає Південної Осетії.

6 червня 1920 р. південно-осетинські повстанці й сформована в Радянській Росії так звана південно-осетинська бригада здолали перевал і поблизу м. Джава завдали поразки грузинським військам, наступного дня більшовицькі війська здобули Цхінвалі, а 8 червня Південно-осетинський ревком проголосив радянську владу на підконтрольній території. Проіснувала вона до липня 1920 р., коли грузинські війська звільнили окуповану більшовиками територію.

Невдовзі пробільшовицька орієнтація осетинських провідників в Грузії отримала належну сатисфакцію: після повалення Червоною армією влади Грузинської демократичної республіки в лютому 1921 р. більшовицьке керівництво включило до штучно скроєної «Південної Осетії» не лише гірську частину Головного Кавказького хребта, а й його передгір'я та низовину, заселені переважно грузинським населенням, у тому числі міста Цхінвалі, Алагорі, Джаву. Попри спротив населення Цхінвалі, проголошеного в грудні 1921 р. «адміністративним центром Осетії», включенню Цхінвальського району до складу конструйованої більшовиками «Осетинської автономії», остання все ж була створена 20 квітня 1922 р. під назвою «Південно-осетинська автономна область», що увійшла до складу Грузинської РСР. Таким чином, знехтувавши історичними реаліями, більшовики свідомо заклали підвалини майбутнього грузинсько-осетинського протистояння.

«Міна сповільненої дії» спрацювала в останні роки існування СРСР. Втративши здатність контролювати ситуацію в союзних республіках, Кремль свідомо провокував міжетнічні конфлікти на підвладних територіях задля того, щоб геополітично впливати на них, мати можливість тримати на цих територіях війська у вигляді миротворчих сил, мати «больові точки» в новостворених країнах, на які можна тиснути, і вони вже рефлекторно реагуватимуть таким чином, як потрібно тому, хто тисне. Однією з таких «больових точок» стала Південна Осетія.

Грузинсько-осетинський конфлікт у добу розпаду СРСР був спровокований рішенням Південно-осетинської обласної ради про перетворення її на автономну республіку у складі Грузії 10 листопада 1989 р. Наступного дня грузинський парламент скасував це рішення, а 23 листопада 1989 р. близько 20 тис. громадян Грузії здійснили марш до адміністративного центру автономної області м. Цхінвалі, організований лідером національно-патріотичних сил Звіадом Гамсахурдіа і першим секретарем ЦК Компартії Грузії Гіві Гумбарідзе для «захисту грузинського населення» автономії. Учасників маршу не пустили до міста підрозділи внутрішніх військ МВС СРСР, але кров усе ж пролилася.

Восени 1990 р. Південно-Осетинська обласна рада, спираючись на закон СРСР від 26 квітня 1990 р., що передбачав розширення повноважень радянських автономій, проголосила область Південно-Осетинською Радянською Демократичною Республікою і звернулася до Москви з проханням про визнання її незалежним від Грузії суб'єктом радянської федерації. У відповідь на це офіційний Тбілісі в грудні 1990 р. ліквідував Південно-Осетинську АО й розпочав блокаду регіону, що тривала до липня 1992 р.

Економічна блокада супроводжувалася військовим протистоянням сторін конфлікту, особливо запеклим воно стало після того, як за результатами референдуму, проведеного південно-осетинським керівництвом 19 січня 1992 р., 90 % його учасників висловилися за приєднання регіону до Росії. Бойові дії, що тривали (з перервами) до липня 1992 р., були припинені за посередництва Росії, яка розмістила на території Південної Осетії свої миротворчі сили. Наслідки грузинсько-осетинського конфлікту 1992 р. трагічні: 93 спалені села, понад тисячу убитих, від 40 до 100 тис. біженців.

Протягом часу, що минув після грузинсько-осетинського конфлікту 1992 р., Росія послідовно озброювала й зміцнювала південно-осетинський сепаратистський режим, роблячи відверту ставку на відокремлення цього регіону. Очевидно те, що Росія використовує малі народи та їхні певні бажання у своїх цілях. З 1991 р. війська РФ вступили на територію Грузинської Республіки, суверенітет і кордони якої офіційно визнала раніше. Але сьогоденні події мають абсолютно нову якість. У зв'язку із цим аналітики зазначають, що Росія, відчуваючи свою нову потужність, фактично хоче переграти ті результати, ту систему, яка склалася протягом останнього часу.

У цьому контексті слід розглядати й російсько-грузинську війну 8–12 серпня 2008 р. Чому саме Грузія і Росія? Чому саме у Грузії локалізувалася така ситуація і напруження вилитося

у військове протистояння? Відповідь треба шукати в певній диференціації пострадянського простору після Революції троянд у Грузії, Помаранчевої революції в Україні та формування постреволуційних режимів. Відносини пострадянських країн з РФ засвідчили, що Росія ніколи не погодиться на те, щоб на колишньому імперському просторі формувалися держави з відмінними від російської політичними моделями й геополітичними орієнтаціями. Увесь сенс так званого цивілізованого розпаду Радянського Союзу в інтерпретації Кремля полягав у тому, що колишні союзні республіки одержують умовну державність, умовний суверенітет і не обирають інші системи безпеки й геополітичні орієнтації, аніж російські. На це погодилася тоді й російська еліта, й пострадянські еліти національних республік, які потім утворили нові незалежні держави.

Революція троянд 2003 р. у Грузії і Помаранчева революція 2004 р. в Україні спричинили розірвання цього консенсусу, досягнутого лідерами колишніх радянських республік у грудні 1991 р. І в Грузії, і в Україні почали формуватися державні системи, зорієнтовані на європейські принципи, а керівництво цих країн стало декларувати геополітичні орієнтації, пов'язані із системами колективної безпеки, створені країнами Заходу. Із цим не могла змиритися новоімперська Росія.

Оце і є фундаментальне підґрунтя конфлікту. Грузія хоче перейти від стану асиметричної федерації, якою вона стала на початку 20-х рр. ХХ ст., до консолідованої інтегрованої нації, територіально цілісної держави. Цього, однак, не бажає Росія, яка розуміє, що формування консолідованих націй і держав на постімперському просторі розмиває його, формує нові регіональні конфігурації, і, головне, що РФ ризикує втратити вплив на пострадянському просторі, який вона традиційно вважає зоною свого впливу.

Таким чином, курсу Грузії на інтеграцію до євроатлантичних структур, заважає «імперська територіальна спадщина», створюючи різного роду проблеми. Виникає проблема кордонів, оскільки, коли 1991 р. було підписано Біловезькі угоди, кордони між новими незалежними державами розглядались як умовні. А сьогодні, коли йдеться про нову систему колективної безпеки, проблема територіальності та кордонів набуває серйозного геополітичного значення. Очевидно, що Росія так просто не здасть ці кордони, тому вона визнала 26 серпня 2008 р. незалежність Абхазії та Південної Осетії, щоб відірвати ці території від Грузії.

Основою небезпеки, яка вже сьогодні походить із Росії, є не лише допомога російськомовним або російськоорієнтованим громадам на території Грузії, а й підтримка російських національних рухів на інших територіях, які межують із Росією. До речі, у цьому конфлікті була використана ідеологія і технологія так званого нового російського іредентизму, в основі якого ідея реінтеграції пострадянського простору. Адже Росія, коли вводила свої війська на територію незалежної Грузії, моральною і правовою легітимацією цього проголосила допомогу своїм співвітчизникам, які потерпають від конфлікту між Грузією і Південною Осетією.

П'ятиденна російсько-грузинська війна в Південній Осетії також показала, що офіційний Кремль, скориставшись визнанням незалежності Косова державами Заходу, розпочав матеріалізацію доктрини В. Путіна, в основі якої повернення Росії статусу одного із світових лідерів. Саме Косово стало тим прецедентом, який використовується сьогодні російським керівництвом для того, щоб на євразійському просторі утвердити нову модель скасування низки міжнародних домовленостей.

Визнання незалежності Абхазії та Північної Осетії Росією фактично руйнує Гельсінкські домовленості, в основі яких – визнання непорушності кордонів у Європі. Свідченням цього є відома позиція ОБСЄ – інституції, створеної під час Гельсінкського процесу, – згідно з якою винними в російсько-грузинському протистоянні в Південній Осетії визнано обидві сторони. Це означає, що вкотре перемогла *Realpolitik*, її жертвою цього разу стало не лише бруталне порушення Гельсінкських домовленостей загалом, а й державного суверенітету

й територіальної цілісності Республіки Грузія зокрема. Російсько-грузинський збройний конфлікт також означає кінець СНД, позаяк відбулася перша війна між двома країнами Співдружності, що поставила, по суті, крапку в дискусії про доцільність існування цієї міждержавної організації, неефективність діяльності якої стала вже давно очевидною.

Аналіз причин російсько-грузинської війни 2008 року вкотре підтвердив аксіоматичне твердження, що міжетнічні конфлікти часто провокуються саме зовнішніми силами імперського зразка й набувають неабияких масштабів внаслідок їхнього втручання в локальні суперечки. Ці сили мають власні інтереси й зацікавлені в поглибленні конфліктних ситуацій за схемою «розділяй та володарюй!». Улагодження спонтанних міжетнічних суперечок безболісніше за умов відповідної роботи міжнародних механізмів безпеки і взаємної толерантності сторін. Домінування в регіоні лише однієї держави може лише провокувати різні конфлікти, тоді як справжня стабільність формується радше в ситуації балансу різних геополітичних сил.

Агресивна політика РФ на пострадянському просторі та її наслідки. Головною причиною зовнішньополітичної експансії Росії стало небажання й нездатність її керівництва жити у світі, у якому відсутній поділ на «історичні» й «неісторичні» народи, суб'єкти й об'єкти міжнародних відносин тощо. Опинившись у когорті другорядних акторів міжнародної політики на початку 1990-х рр., російська політична еліта прагнула реваншу. Його уособленням став вихованець радянського КГБ, чинний президент Росії В. Путін. За його керівництва Росія не лише зміцнила свій вплив (військовий, політичний, економічний, інформаційний) у самопроголошених «державах» на пострадянському просторі, але й вдалася до руйнації світових правил гри, зафіксованих у Статуті ООН, Гельсінкському акті, інших міжнародних документах, розв'язавши у 2008 році війну в Грузії і здійснивши у 2014 році анексію українського Криму та розпочавши збройну агресію на сході України.

Вкидаючи у світовий інформаційний простір дезінформацію про те, що лише завдяки російським більшовикам на політичній карті світу постали такі держави, як Грузія, Україна, Молдова тощо, Кремль умисно ігнорує тисячолітні державотворчі традиції народів колишнього СРСР, користаючись банальним незнанням історії цих народів пересічними громадянами «цивілізованих» країн і російським та «російськомовним» населенням нових незалежних держав. Мета цих інсинуацій – реалізація проекту з відтворення Російської імперії. Задля цього Кремль охоче використовує «п'яту колону» – російське або зрусифіковане місцеве населення колишніх республік СРСР, потенціал, що дістався йому як спадок асиміляційної політики російської і радянської імперій. Якщо кількість росіян і російськомовних є недостатньою для підживлення сепаратистських настроїв в країні, що прагне вийти з-під впливу Росії, інструментом впливу стає інститут російського громадянства, яке надається всім охочим «насолити» своїй історичній батьківщині, як це мало місце в Абхазії та Цхінвальському регіоні Грузії, молдавському Придністров'ї, українському Криму. Натомість корінний етнос примусово витісняється з історичної батьківщини, а кремлівська пропагандистська машина поширює дезінформацію про усілякі «Новоросії», «Кримнаші» тощо, які буцімто ніколи не входили до складу сучасних Грузії, України і т. д., тож мають бути повернені Росії.

Якщо вищезазначені аргументи не спрацьовують, Росія вдається до крайнього засобу – військової інтервенції. Так, Придністровський регіон Молдови був відторгнутий від офіційного Кишинєва внаслідок прямої участі на боці тираспольських сепаратистів військових 14-ї армії РФ генерала О. Лебеда, котрий під час гострої фази конфлікту в червні 1992 року заявив молдовській владі: «Якщо вони не припинять, то він буде снідати в Придністров'ї, обідати в Кишинєві, а вечеряти в Бухаресті» [11]. За прямого втручання російських військових підрозділів, дислокованих в Грузії, остання в 1992–93 роках втратила контроль над своїми автономіями в Абхазії та Південній Осетії.

Для дестабілізації ситуації в Україні російська влада вдалася до використання засобів, апробованих сталінським режимом для окупації країн Центрально-Східної Європи після Другої світової війни. Технологія, що наразі отримала назву «гібридної» війни й була використана Росією для окупації частини українського Донбасу, фактично копіює дії СРСР у Центрально-Східній Європі в другій половині 1940-х років. На цьому, зокрема, наголошує відома західна дослідниця радянського тоталітаризму Енн Епплбом: «У мене було дуже дивне відчуття.. коли я спостерігала за окупацією східної України. Я побачила, як це було: вони висилали передові загони... російських офіцерів спецслужб до різних місць. Там вони роздавали зброю, намагалися завербувати чи повернути до своєї справи кримінальних злочинців чи інші групи незадоволених, вони негайно зайнялися побудовою ідеології псевдодержави, і це було практично так само, як поведилося НКВС у Польщі в 1945 році» [12]. Ця подібність ніскільки не дивує Е. Епплбом, адже «йдеться не стільки про історичні паралелі, скільки про історичну тяглість, спадкоємність між радянськими і нинішніми російськими спецслужбами», – резюмує дослідниця [12].

Те, що для західних дослідників стає відкриттям, для українських істориків, що фахово досліджують специфіку «утвердження» радянської влади в Україні й інших колишніх республіках СРСР у 1917–21 рр., окупація Росією Абхазії, Південної Осетії та частини українського Донбасу надто вже нагадує аналогічні дії російських більшовиків у зазначений період. Не маючи змоги опанувати Україну й інші національні окраїни колишньої Російської імперії, спираючись на підтримку широких верств населення, російські більшовики інспірували повстання місцевих комуністів, освячене рішеннями нелегітимних органів «народної» влади, й надсилали на допомогу «повстанцям» загони Червоної армії, слідом за якими прибували маріонеткові «національні» уряди, сформовані комуністичним Кремлем. У такий спосіб радянська Росія ліквідувала незалежну державність посталих у горнілі Першої світової війни України, Грузії, Вірменії, Азербайджану, Білорусі тощо.

Цей історичний екскурс дає нам підстави вважати, що природа і суть російського імперіалізму лишилися незмінними. Як і майже 100 років тому, війна Росії проти України, на думку українського конфліктолога Г. Перепелиці, ведеться «у формі воєнної окупації (Криму. – Авт.), а потім... її завданням стало здійснення фактичної воєнної інтервенції на територію Донбасу» [13].

Звісно, не в усьому, що стосується тактики поширення свого впливу, Росія повторюється. Так, наприклад, суто російським винаходом постбіполярної доби історії стала практика надання миротворчих послуг сторонам конфлікту країною – фактичним ініціатором і учасником конфлікту, під виглядом уведення в зону конфлікту миротворчого контингенту. Присутність миротворчих сил РФ у зоні конфліктів лише посприяла «заморожуванню» на невизначений період ситуації в Придністров'ї, Нагірному Карабасі, грузинських автономіях в Абхазії та Південній Осетії.

Доповнює новітній арсенал засобів російського впливу в зоні «заморожених» конфліктів практика нав'язування сторонам протистояння послуг дипломатичного посередництва Кремля. «Досвід» російського посередництва у форматі «5 + 2» у Придністров'ї або співголювання Росії у роботі Мінської групи з урегулювання конфлікту в Нагірному Карабасі, наслідком чого стали імітація активних дій або умисне гальмування переговорного процесу, що завело переговори у глухий кут, переконує нас у справжніх намірах Кремля. Вони ж, як відомо, полягають у збереженні свого впливу й недопущенні приєднання до європейської спільноти народів колишніх радянських республік. Успішні проєвропейські Україна, Молдова, Грузія – смертельна загроза не лише одноосібній владі Путіна в Росії, але і його колегам з «клубу авторитарних лідерів» на пострадянському просторі: Лукашенка в Білорусі, Бердимухаммедова в Туркменістані тощо. Адже саме вони консервують політичну й економічну відсталість своїх країн і відтермінують на невизначений час ліквідацію рудиментів радянського тоталітаризму. Відмова від цього спадку, як показує досвід Польщі, Чехії, Словаччини, країн Балтії, є ключем до економічного процвітання, демократії та створення спільного євроатлантичного простору безпеки.

Висновки. Дослідження політики РФ на пострадянському просторі після колапсу СРСР у 1991 році дає можливість визначити основні її періоди та дійти висновку, що до неоімперської політики Росія повернулася з 2004 року, «здійснюючи спочатку агресивну політику soft power і smart power, що 2008 р. трансформувалася в жорстку політику hard power.

Особливий наголос слід зробити на використанні владою РФ політики щодо управління конфліктами низької інтенсивності на пострадянському просторі – стратегії, апробованої ще керівництвом СРСР в останні роки його існування. Тоді, прагнучи зберегти союзну державу, Москва проводила так звану політику контррегіонів, базовану на підтримці в союзних республіках сепаратизму й територіальних претензій між суб'єктами, формуванні нових автономних республік і областей, незалежних від республіканського центру. Такі дії союзний Центр застосував щодо Молдови (Придністров'я), Грузії (Абхазія, Південна Осетія, Аджарія) і України (Крим, Донбас, Закарпаття). Діючи в такий спосіб, Росія намагалася «заморозити» конфлікти, щоб отримати важелі впливу на політику країн колишнього СРСР. Застосовуючи набутий у той час досвід, Москва всіляко сприяла створенню передумов для сепарації означених регіонів зі складу Молдови, Грузії і України відповідно.

Ще однією вагомою підставою для втручання Москви у внутрішні справи пострадянських суверенних держав став проголошений керівництвом Грузії та України зовнішньополітичний курс на інтеграцію до європейських і євроатлантичних структур, що апіорі було несумісним із прагненням Москви отримати на пострадянському просторі слабкі авторитарні політичні режими, що покійно йтимуть у фарватері політики Росії.

Саме політика зближення Грузії і України із Заходом стала вирішальним чинником у розв'язанні агресії Росії проти Грузії у 2008-му і України у 2014 році. Ба більше, у 2008 р. Росія фактично нанесла «превентивний удар» по НАТО в Грузії.

Також ми можемо констатувати, що, реалізуючи політику «контррегіонів» на пострадянському просторі, Росія «навчилася створювати й керувати так званими зонами нестабільності, використовуючи для цього такі методи, як корупція, олігархічні зв'язки, агентура, затягування процесу делімітації і демаркації кордону з країнами Співдружності, інструментальне використання російськомовного населення цих держав і надання російського громадянства мешканцям конфліктних регіонів (Придністров'я, Абхазії, Південної Осетії, Криму і Донбасу».

Прагнучи спрогнозувати майбутні конфлікти на теренах Грузії і України, зауважимо, що асиметрія потенціалів Росії, з одного боку, Грузії і України, з іншого, не дає змоги цим двом країнам самостійно протидіяти російським агресії і окупації. Отже, дипломатична, юридична, економічна й військова підтримка міжнародного співтовариства країнам – жертвам агресії є неодмінною передумовою забезпечення територіальної цілісності України та Грузії.

А ще влада в Грузії та в Україні має переосмислити нещодавній військовий успіх Азербайджану – країни, що попри застереження світової спільноти щодо неминучої поразки у відкритому протистоянні з російським сателітом Вірменією, не лише повертає суверенітет над практично всіма тимчасово окупованими впродовж майже 30 років державними територіями, але й показує приклад Грузії та Україні. Приклад можливості перемоги над російською зброєю за умови, коли влада держави спирається на боєздатне військо, консолідоване спільною національною ідеєю суспільство та впливових міжнародних партнерів.

Література:

1. Гібридна війна Росії проти України після Революції гідності : монографія (2018). Київ. Ніка-Центр. 280 с.
2. Головченко В., Дорошко М. (2016). «Гібридна війна» Росії проти України: історико-політичне дослідження. Монографія. Київ : Ніка-Центр. 184 с.
3. Горбулін В. П. (2014). «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. *Стратегічні пріоритети*. Видавництво : НІСД. № 4 (33). С. 5–12.

4. Дорошко М. С. (2008). Російсько-грузинське протистояння в Південній Осетії: історичні передумови й сучасні реалії. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. праць*. Вип. 81. Ч. 2. С. 20–23.
5. Дорошко М. (2018). Неоголошені війни Росії проти України у XX – на початку XXI ст.: причини і наслідки. Київ : Ніка-Центр. 192 с.
6. Перепелиця Г. М. (2003). Конфлікти в посткомуністичній Європі : монографія. Київ : НІСД. 432 с.
7. Перепелиця Г. М. (2017). Україна – Росія. Війна в умовах співіснування. Київ : Видавничий дім «Стилос». 880 с.
8. Шелест Г. В. (2009). Російсько-грузинський конфлікт і його наслідки для енергетики та безпеки в Чорноморсько-Каспійському регіоні. *Central Asia and the Caucasus. Journal of Social and Political Studies. Sweden*. № 4–5. С. 58–59.
9. Herzig E. (1999). *The new Caucasus: Armenia, Azerbaijan a. Georgia*. London ; New York : Pinter, 1999. 166 p.
10. Lynch D. (2000). *Russian peacekeeping strategies in the CIS: The cases of Moldova, Georgia a. Tajikistan*. London : Russia a. Eurasia Programme. 265 p.
11. Про технологію «підпалу» конфліктів. (2015). *День*. 13 січня. С. 8.
12. Кремль використовує на Донбасі ті ж методи, що у Східній Європі 70 років тому. Аппельбом. URL: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26797079.html>
13. Час вимагає визначеності. (2015). *День*. 15 січня. С. 4.

References:

1. Hybridna viina Rosii proti Ukraini pislia Revoliutsii gidnosti [Russia's hybrid war against Ukraine after the Revolution of Dignity]. Monografia. (2018). *Kyiv: Nika-Tsentr*. 280 p.
2. Holovchenko, V., & Doroshko, M. (2016). "Hybridna viina" Rosii proty Ukraini: istoriko-politichne doslidzhennia. Monografia [Russia's "hybrid war" against Ukraine: a historical and political study. Monograph] *Kyiv: Nika-Tsentr*. 184 p. [in Ukrainian]
3. Horbulin, V.P. (2014). "Hybridna viina" yak kliuchovii instrument rosiiskoi geostrategii revanshu ["Hybrid war" as a key tool of the Russian geostrategy of revenge]. *Strategichni prioriteti: NISD*. No 4 (33). P. 5–12.
4. Doroshko, M. (2008). Rosiisko-gruzinske protistoyannia v Pivdennii Osetii: istorichni peredumovi i suchasni realii [Russian-Georgian conflict in South Ossetia: historical background and modern realities]. *Aktualni problemi mizhnarodnikh vidnosin: Zbirnik naukovikh prats*. Issue 81. Part 2. P. 20–23 [in Ukrainian].
5. Doroshko, M. (2018). Neogolosheni vijni Rosii proty Ukraini u XX – na pochatku XXI st.: prychnini i naslidki [Russia's undeclared wars against Ukraine in the 20th and early 21st centuries: Causes and consequences]. *Kyiv: Nika-Tsentr*. 192 p. [in Ukrainian].
6. Perepelitsia, H.M. (2003). Konflikti v postcomunisticchnii Evropi: Monografia [Conflicts in post-communist Europe: Monograph]. *Kyiv : NISD*. 432 p. [in Ukrainian]
7. Perepelitsia, H.M. (2017). Ukraina – Rosiua. Vijnf v umovah spivisnuvannya [Ukraine – Russia. War in conditions of coexistence]. *VD "Stilos"*. 880 p. [in Ukrainian].
8. Shelest, G.V. (2009). Rosiisko-gruzinskij konflikt I jogo naslidki dlia energetiki ta bezpeki v Chornomorsko-Kaspiiskomu [The Russian-Georgian conflict and its consequences for energy and security in the Black Sea-Caspian region]. *Central Asia and the Caucasus. Journal of Social and Political Studies. Sweden*. № 4–5. P. 58–59 [in Ukrainian].
9. Herzig, E. (1999). *The new Caucasus: Armenia, Azerbaijan a. Georgia* *London; New York: Pinter*. 166 p.
10. Lynch, D. (2000). *Russian peacekeeping strategies in the CIS: The cases of Moldova, Georgia a. Tajikistan*. *London: Russia a. Eurasia Programme*. 265 p.
11. Pro tekhnologiyu "pidpalu" konfliktiv (2015). *Den'*. 13 sichnia. P. 8 [in Ukrainian].
12. Kremli' vikoristovuje na Donbasi ti zh metody, shcho u Shidnii Evropi 70 rokiv tomu [The Kremlin uses the same methods in Donbas as it did in Eastern Europe 70 years ago]. Appelbom. Retrieved from <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26797079.html>.
13. Chas vymagaje viznachenosti (2015). [Time requires certainty]. *Den'*. 15 sichnia. P. 4.

Oleksandr Alekseichenko. The Russian wars in Georgia and Ukraine and their consequences for the international community

In the article, the subject of which is Russia's war in Georgia in 2008 and in Ukraine (since 2014), the author argues that according to the norms of international law, Russia's actions against sovereign states should be classified as aggression. Accordingly, Russia's aggressive policy is the result of its return to the authoritarian path of development and imperial policy of the past. Particular attention should be paid to Russia's policy in the field of low-intensity conflict management in the post-Soviet space, where it participates both as a conflicting party and as a mediator. As a result of Russia's military aggression against Georgia and Ukraine, the Kremlin actually occupied the territories of South Ossetia, Abkhazia, Crimea, and part of the Donetsk and Luhansk regions. The asymmetry of potentials between Russia, on the one hand, and Georgia and Ukraine, on the other, prevents the latter from independently resisting Russian aggression and occupation. Therefore, diplomatic, legal, economic and military support of Georgia and Ukraine from the international community in respect of compliance with the norms of international law, the principles of sovereignty, territorial integrity and the right to self-defense is very important and necessary.

Key words: *Russian armed aggression, post-Soviet space, occupation, annexation, sanctions, international community.*

Відомості про автора:

Олександр Алексєйченко – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, Міжрегіональна Академія управління персоналом.